

**«Συζυγία – Οικογένεια. Ὁρθόδοξα πνευματικά καὶ σύγχρονα
κοινωνικά δεδομένα»**

Ὁ γάμος, ὡς ἔννομη συζυγία, ἀποτελεῖ μία ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες θεσμικὲς κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπου, μὲ ἡλικία μεγαλύτερη τῶν εἴκοσι αἰῶνων. Ἡ συναισθηματικὴ, κοινωνικὴ, πνευματικὴ καὶ βιολογικὴ συνάντηση τῶν ἑτεροφύλων, λειτούργησαν ὡς θεμελιώδεις προϋποθέσεις γιὰ τὴ «θεσμικὴ ἀναγνώριση», ποὺ φαίνεται ὅτι ἀπασχόλησε ἀπὸ πολὺ ἔνωρις τὴν ἀνθρώπινη συλλογικότητα, πρὶν ἀκόμη διαμορφωθεῖ σὲ ὀργανωμένη κοινωνικὴ ζωὴ. Ἡ σύγχρονη ἀνθρωπολογικὴ ἔρευνα ἔχει ἐντοπίσει τὶς θεσμικὲς ἀπαρχὲς τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας σὲ πολὺ πρῶιμες ἱστορικὲς στιγμὲς, πρὶν ἀκόμη ἐμφανισθοῦν οἱ θεσμοὶ τῆς ἐξουσίας, τῆς οἰκονομίας ἢ τῆς συλλογικῆς εὐθύνης. Οἱ θεσμοὶ αὐτοί, ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, μᾶς ἀκολουθοῦν χωρὶς οὐσιώδεις μεταβολὲς σὲ ὅλα τὰ στάδια τῶν πολιτιστικῶν, ἀλλὰ κυρίως τῶν βιο-κοινωνικῶν μας ἐξελίξεων.

Ἡ πρώτη ἐπιστημονικὴ διατύπωση ὀρισμοῦ τοῦ γάμου ἀνήκει εἰς τὸν Μοδεστίνου, Ρωμαῖο νομοδιδάσκαλο τοῦ 3^{ου} μ.Χ. αἰῶνος: **«Γάμος καλεῖται ἔνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικός, συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός, θεοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία»**¹. Ὁ ὀρισμὸς τοῦ Μοδεστίνου ἂν καὶ ἐμφανῶς νομικιστικὸς διαπνέεται καὶ ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα, δεδομένης τῆς μελέτης τοῦ συντάκτου τοῦ πολλῶν χριστιανικῶν κειμένων, διανοητῶν τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ Ἐκκλησία χωρὶς νὰ ἀρνεῖται τὸν παραπάνω ὀρισμὸ προώθησε τὴ σχέση ἀνδρὸς καὶ γυναικός στὸ ἐπίπεδο τοῦ μυστηρίου καὶ τοῦ συμβόλου καὶ τὴ θεώρησε ὡς εἰκόνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ οἰκογένεια χαρακτηρίζεται **«κατ' οἶκον ἐκκλησία»**², ὡς ἀπεργαζομένη τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας γιὰ τὰ μέλη ποὺ τὴν ἀποτελοῦν. Ἄλλωστε, ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου, δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ὀδηγεῖ τὸν ἀνθρώπο στὴν τελείωση, καὶ ἡ τελείωση δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ γεγονός, εἰς τὸ ὁποῖο ἐκφράζεται ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ ὑπαρξιακοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι ἡ θέωση.

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἡ σχέσηὶς τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ παρομοιάζεται μετὰ τὸν Θεὸν ὡς «*νυμφίος*» καὶ τὸν λαὸν τοῦ ὡς «*νύμφη*»³. Ἀλλὰ ἡ εἰκόνα τῆς συζυγίας χρησιμοποιοῦται καὶ στὴν

1. Πανδέκται, 23,2. Νομ. Ι.

2. Ρωμ. 16, 4

3. Ψαλμ. 18,6, Ἰωήλ 2, 16, Ἠσ. 62, 5

Καινὴ Διαθήκη γιὰ νὰ ἐκφράσει τὸ περιεχόμενο τῆς νέας ἐν Χριστῷ κοινωνίας⁴. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ «*νυμφίος*» τῆς Ἐκκλησίας «*νύμφης*». Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εὐστοχα χαρακτηρίζει τὸν γάμο ὡς «*μέγα μυστήριον*», καὶ παραλληλίζει τὴν σχέσηὶς ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς μετὰ τὴν ἔνωση τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας⁵. Καὶ ἀκριβῶς ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη τῶν συζύγων μεταβάλλεται μετὰ τὴν χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σὲ ἀδιάσπαστη ἔνωση. Δικαίως, λοιπόν, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ὀρίζει τὸν γάμο ὡς τὸ «*μυστήριον τῆς ἀγάπης*»⁶.

Ἡ κατανόηση τοῦ μηνύματος τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, τὸ ὁποῖο δυστυχῶς καλύπτεται συχνὰ μετὰ τὸν μανδύα τῶν κοσμικῶν ἐκδηλώσεων, πιστεύομε ὅτι ἀποτελεῖ μέρος τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἐνημέρωση τοῦ ποιμνίου τῆς. Ἰδιαιτέρως ἡ νέα γενεὰ καὶ γενικῶς τὸ πλήρωμά τῆς χρειάζεται νὰ βοηθηθοῦν γιὰ νὰ συνειδητοποιήσουν πλήρως τὸ περιεχόμενο τοῦ μυστηρίου καὶ τὸ ἀντίκρουσμα τῆς ἱερολογίας, δηλαδή τὶς θεολογικὲς διαστάσεις καὶ τὴν κοινωνικὴν τους σημασίαν, μετὰ ὅ,τι αὐτὸ συνεπάγεται.

Ὁρθόδοξα πνευματικὰ δεδομένα

Ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν παρουσίαν Του στὸν γάμο τῆς Κανά, δείχνει ὅτι Αὐτὸς μπορεῖ νὰ προσφέρει τὸ καινούργιο κρασί τῆς δικῆς Του ἀγάπης καὶ νὰ μεταμορφώσῃ τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἐνώνοντάς τους μετὰ τὰ βιώματα ἐκεῖνα ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν καρποφορίαν τῆς δικῆς Του παρουσίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶναι αὐτὸς ποὺ μετὰ ἀπόλυτη σαφήνεια συνδέει τὸν γάμο μετὰ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, τονίζοντας πῶς τὸ μέγα μυστήριον, δηλαδή τὸ γεγονός τῆς ἔνωσης ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἀναδημιουργεῖται καὶ ἀνυ-

ψώνεται στις σχέσεις του Χριστού και της Ἐκκλησίας. Τὸ νέο κύριο στοιχεῖο αὐτῆς τῆς σχέσεως εἶναι ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ ἀγάπη ἐκφράζεται ὡς ἀναγνώριση τῆς ἰσοτιμίας καὶ ἀμοιβαιότητος μεταξὺ τῶν συζύγων. Οἱ σύζυγοι ἔχουν ὡς πρότυπο τὴν ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀδύνατη ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων χωρὶς τὴν ἀναφορὰ στὸν Θεό καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ ἄνδρας ἀγαπᾷ καὶ φροντίζει τὴν γυναῖκα καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν⁷ Ἡ δὲ γυναῖκα ὑποτάσσεται στὸν ἄνδρα, ὅπως ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται στὸν Χριστό, ἀναγνωρίζοντας ἔτσι τὴν

4. Ματθ. 22, 1-14, Μαρκ. 2, 20, Λουκ. 5, 35

5. Ἐφεσ. 5, 31-32

6. Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν, PG 62, 387

7. Ἐφεσ. 5, 25

ὑπεροχὴ του ὡς ὑπευθύνου τῆς οἰκογενείας καὶ ἀνταποκρινομένη στὴν ἀγάπη ποὺ τῆς ὀφείλει ὁ ἄνδρας.

Ἐτσι ὁ γάμος γίνεται μικρογραφία τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἀγιασμένος ἀπὸ τὸν Παράκλητο μικρόκοσμος τῆς. Ὅταν ὁ γάμος ζεῖ μέσα στὶς ἐμπειρίες καὶ τὴ χάρη τῆς Ἐκκλησίας ἀποκτᾷ πραγματικὸν χαρισματικὸν χαρακτήρα. Τότε μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ ἡ τιμιότητά καὶ ἡ καθαρότητά του. Τότε ἡ οἰκογένεια ζεῖ καὶ συμπεριφέρεται ὡς μικρὴ ἐκκλησία, μὲ τὸν Χριστὸ παρόντα καὶ μὲ ὅλα τὰ πράγματα κοινά· κοινὴ προσευχή, κοινὸς ἐκκλησιασμός, κοινὸ τραπέζι, συμμερισμὸς στὶς θλίψεις, στοὺς διωγμοὺς, ἀλλὰ καὶ στὴν χαρὰ, στὶς ἐπιτυχίες, καὶ τὴν εὐτυχία. Τότε ἡ οἰκογένεια δικαιώνει τὴν ἀποστολὴ τῆς ὡς βασικοῦ πυρῆνος τῆς κοινωνίας καὶ βέβαια ὡς μυστηριακὴ λειτουργικὴ ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν πραγμάτωση τοῦ σωτηριολογικοῦ καὶ ἀγιαστικοῦ τῆς ἔργου στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία. Ἡ μικρὴ ὅμως αὐτὴ κοινωνία ἀγάπης δὲν μπορεῖ νὰ ἐννοηθεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν ἱερολογικὴ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἐπιζῆσει ἔξω ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ τὴν τροφὴ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι ἡ Θεῖα Εὐχαριστία, τὸ τέλος πάσης τελειότητος καὶ θεοῦ μυστηρίου.

Μία οικογένεια, ἔξω ἀπὸ τὰ δεδομένα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν χαρισματικὴ ἰδιότητα τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι πιθανόν νὰ ἀναπτύξει ἕνα ἴσως ἐπιτυχημένο πρότυπο, πὺ ὅμως σὲ καμμιά περίπτωση, τὸ πρότυπο αὐτὸ δὲν ὀδηγεῖ στὴν κάθαρση, στὸν ἁγιασμὸ καὶ στὴ θέωση. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει μόνον πῶς μιὰ οἰκογένεια θὰ εἶναι εὐτυχισμένη μὲ τὰ κριτήρια τοῦ κόσμου· ἐκεῖνο πὺ πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι νὰ μεταφέρουμε τὸ μήνυμα πρὸς τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ ὅτι ἡ οἰκογένεια εἶναι ἕνα ἐργαστήριον σωτηρίας καὶ μέσα ἀπὸ τὴν κοινὴ πνευματικὴ πορεία, ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾶ τὸν ἁγιασμό, τὴν θέωση, τὴν σωτηρία του.

«Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁸. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εὐλόγησε καὶ ἐξύψωσε τὸν ἱερὸ θεσμὸ τοῦ γάμου, ἀφοῦ τὸ πρῶτό Του θαῦμα τελέστηκε στὸν ἐν Κανᾶ γάμο. Καὶ ἀκριβῶς, μόνον ὁ Κύριός μας καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐξασφαλίζουν τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ νὰ εἶναι ὁ γάμος εὐτυχισμένος καὶ νὰ ὀδηγεῖ στὴν σωτηριολογικὴ ἔκβαση τῆς προσδοκίας, ὅπου ἀκυρώνονται οἱ αἰτίες τῆς ἀποτυχίας του. Οἱ χριστιανοὶ σύζυγοι ζοῦν ἐν ἀγάπῃ «καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε ὑπὲρ αὐτῆς... Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾶ. Οὐδεὶς γάρ τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν»⁹.

8. Ἐφεσ. 5, 32 9. Ἐφ. 5, 25-27

Ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διατυπώνει ἕναν ὄντως ὑπέροχο ὕμνο γιὰ τὴν συζυγικὴ ἀγάπη καὶ ὀριοθετεῖ τὸ πλαίσιο εἰς τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ κινεῖται ἡ σχέση τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ νὰ οἰκομῶνται οἱ προϋποθέσεις τῆς ἀληθινῆς ἐπιτυχίας τοῦ γάμου. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐξυμνεῖ τὴν ἀμοιβαία συζυγικὴ ἀγάπη: «μηδὲν ἔστω γυναικὶ ἄνδρος τιμιώτερον, μηδὲ ἀνδρὶ γυναικὸς ποθεινότερον· τοῦτο πάντων ἡμῶν συγκρατεῖ τὴν ζωὴν τὸ ὀμονοεῖν γυναῖκα πρὸς ἄνδραν, τοῦτο συνέχει τὸν κόσμον ἅπαντα. Ὁ κόσμος ἐκ τῶν πόλεων συνέστησεν, ἡ πόλις ἐκ τῶν οἰκιῶν, αἱ οἰκίαι ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν»¹⁰. Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Καλλίνικος

παρατηρεῖ: «Διὰ τοῦ χριστιανικοῦ γάμου, οἱ ἐρχόμενοι εἰς γάμου κοινωνίαν, εὐρίσκουν ἀλληλοσυμπλήρωσιν καὶ ἀλληλοβοήθειαν. Τὸ περισσευμα τοῦ ἑνὸς ἀναπληροῖ τὸ ὑστέρημα τοῦ ἄλλου. Τοιούτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος ὀλοκληρώνεται. Τὸ «ἐγώ» εὐρίσκει τὴν πλήρη αὐτοῦ ἀνάπτυξιν ὅταν συναντήσῃ τὸ «σύ» καὶ συγχωνευθεῖ εἰς ἓν «ἡμεῖς».

Ἡ συζυγικὴ ἀγάπη κρατεῖ πάντοτε ἐνωμένες τὶς ψυχὰς τῶν συζύγων καὶ τὶς ὀδηγεῖ στὸ νὰ αισθάνονται πάντοτε τὴν ἀγάπην των καθαρὴ καὶ αὐξανομένη. Ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου εὐρίσκει τὴν ἐκπλήρωσίν του μόνον διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μάλιστα, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστὸν μεταβάλλει τὴν οἰκογένειαν ὅλη «εἰς ἐκκλησίαν κατ' οἶκον», ἐνῶ οἱ νέες ὑπάρξεις, οἱ ὁποῖες θὰ ἔρθουν στὸν κόσμον, θὰ ἀναδειχθοῦν, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πολῖτες τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι μόνον μέλη ἐκλεκτὰ τῆς ἐπὶ γῆς κοινωνίας. Ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς οἰκογένειας, τὴν εὐλογημένην ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀναδεικνύονται οἱ ἐργάτες τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου, οἱ διάκονοι τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, οἱ ἀκατηγόρητοι ἐπιστήμονες, οἱ κοινωνικοὶ ἐργάτες, οἱ καλοὶ οἰκογενειάρχες, οἱ μοναχοί, οἱ ἱεραπόστολοι, οἱ πρεσβύτεροι, οἱ ἐπίσκοποι, κλπ.

Οἱ εὐλογημέναι ἀπὸ τὸν Ἅγιον ἐν Τριάδι Θεὸν οἰκογένειαι ζοῦν μὲ γνήσια ἀγάπην. Ἄξιζει νὰ ἀναφέρουμε ὀρισμένα χαρακτηριστικὰ παραδείγματα: οἱ ἅγιοι μάρτυρες σύζυγοι Ἀδριανὸς καὶ Ναταλία, ποὺ μαρτύρησαν στὴ Νικομήδεια. Στὸ συναξάρι ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἅγια Ναταλία ἦταν ἐκείνη ποὺ ἐμψύχωσε τὸν σύζυγόν της γιὰ τὸ μαρτύριον. Ἔτσι συμβαίνει μὲ τοὺς συζύγους, ζοῦν μὲ τὸν Χριστὸ στὴν ψυχὴ τους καὶ δὲν τοὺς χωρίζει οὔτε τὸ μαρτύριον οὔτε ὁ θάνατος, διότι ἡ συζυγία τους εἶναι «τῷ κάλλει τῆς πίστεως ὡραϊσμένη».

Οἱ ἅγιοι Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, γιὰ τοὺς ὁποίους γράφει ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος: «ἀσπάσασθε Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν, τοὺς συνεργούς μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν· οἷς, οὐχ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ

1ο. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Περὶ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν τινὰς ἑαυτῶν*, PG 51, 369

πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν Ἐκκλησίαν»¹¹. Πρόκειται γιὰ ἱεραποστολικὴ οἰκογένεια, ἡ ὁποία ἐργάστηκε ἱεραποστολικά στὴν Ρώμη, τὴν Κόρινθο καὶ τὴν Ἐφεσο. Ἐπίσης ὁ εὐλόγημένος γάμος τοῦ Βασιλείου, πατὴρ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τῆς Ἐμμελείας, προσέφερε δέκα ἀστέρας, πὺν φώτισαν μὲ τὴν ἁγιασμένη τους ζωὴ, τὴν κοινωνία, ὡς τίμια μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ οἰκογένεια. Ὅλα τὰ ἄλλα περὶ μονογονικῆς καὶ ἄλλων μορφῶν ὑποτιθεμένης οἰκογενείας ἀποτελοῦν πασίδηλη ὑποκρισία, ἡ ὁποία ἐπιχειρεῖ, ἀτυχῶς, νὰ δικαιολογήσει τὰ ἀδικαιολόγητα, τὰ ἐφήμερα καὶ τὰ ἐφάμαρτα. Ὁ Ἅγιος Θεὸς ὁμως «ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς καὶ εὐλόγησεν αὐτούς»¹².

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ τονίσουμε πῶς τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας κοσμοῦν ἅγιες οἰκογένειες, οἱ ὁποῖες, ὅπως εἶπαμε καὶ προηγουμένως, προσέφεραν τοὺς καρποὺς τῆς ἀγάπης των, τὰ τέκνα των, ὄχι ἀπλῶς ὡς στελέχη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀστέρας τοῦ νοητοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἁγίους, δηλαδή, τῆς πίστεως. Πάντοτε, μία οἰκογένεια ὅταν εἶναι δομημένη μὲ τὶς ἀρχές τῶν εὐαγγελικῶν ἐπιταγῶν, τότε ἐκφράζει τὸ βίωμα τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, ὡς μαρτυρία μέσα στὸν σύγχρονο κόσμο. Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψη μας ὅτι κοινωνιολογικὰ ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τὸ κύτταρο μιᾶς κοινωνίας, μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε ποιά θὰ ἦταν ἡ ἔκβαση στὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας μας, ἂν ἐπικρατοῦσε σ' αὐτὴν ἡ ἀρμονικὴ συνύπαρξη τῶν κοινωνικῶν κυττάρων, δηλαδή, τῶν πολλῶν οἰκογενειῶν.

Σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα

Οἰκτρὴ ἐμφανίζεται ἡ κατάσταση τῆς οἰκογενείας μακριὰ ἀπὸ τὸν Χριστό. Ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ θεσμοὶ στὶς ἡμέρες μας, διέρχεται μιὰ ἐπικίνδυνη κρίση, πὺν τὴν χαρακτηρίζει ἡ ἀποδόμηση τῶν βασικῶν στοιχείων, στὰ ὁποῖα στηρίζεται ὁ αὐθεντικὸς τρόπος δημιουργίας καὶ λειτουργίας τῆς οἰκογενείας. Συνεχῶς αὐξάνουν οἱ ἀποτυχημένοι γάμοι καὶ οἱ

ναυαγισμένες οικογένειες. Δέν μειώνονται, ἀλλὰ πολλαπλασιάζονται κατ' ἔτος τὰ διαζύγια. Τὸ ἕνα τρίτον περίπου τῶν γάμων διαλύονται. Θλίψη καὶ ἀπογοήτευση, κορεσμός, ἀηδία, ὀδύνη, ψυχικὰ ἀδιέξοδα καὶ μελαγχολία, εἶναι τὸ κλίμα μέσα στό ὁποῖο ἐκτυλίσσονται καὶ διεκτραγωνοῦνται τὰ ὀδυνηρὰ δράματα ἐκείνων, πού ἀντὶ νὰ εὔρουν στόν γάμο τὴν εὐτυχία πού ὄνειρεύθηκαν, βρῆκαν τὴν ἀπόλυτη δυστυχία.

11. Ρωμ. 16, 3-4

12. Γεν. 1, 27

Γενικὴ εἶναι ἡ ὁμολογία ὅτι ἡ οἰκογένεια διέρχεται μιὰ περίοδο κρίσεως, ἐνῶ ἀποτελεῖ πραγματικότητα καὶ ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολιτικῶν γάμων καθὼς καὶ τὸ φαινόμενο, μαζί με τὸν γάμο νὰ τελεῖται καὶ ἡ βάπτισις τῶν παιδιῶν. Καὶ ἂν μὲν πρόκειται γιὰ περιπτώσεις μεταναστῶν πού δέν ἦταν μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀσφαλῶς καὶ δέν ὑπάρχει πρόβλημα. Τὸ πρόβλημα ὅμως δημιουργεῖται ὅταν ἡ συγκεκριμένη ἐπιλογή εἶναι ἀποτέλεσμα νεοεισάκτου τρόπου ζωῆς. Σὲ κάθε ὅμως περίπτωση, τὸ κυρίαρχο πρόβλημα εἶναι ἡ διάλυση τοῦ γάμου. Βασικὲς αἰτίες τῆς καταστάσεως αὐτῆς εἶναι ἡ λανθασμένη ἐκλογή συζύγου, μὲ ἀποτέλεσμα πολὺ σύντομα, οἱ «ἄγγελοί» τους νὰ ἀποδεικνύονται πρόσωπα ἀκατάλληλα γιὰ συμβίωση καὶ συμπόρευση στὴ ζωή. Ἐπίσης, ἡ ἔλλειψη πραγματικῆς ἀγάπης γεννᾷ ἀδιέξοδα - μόλις ἐκδηλωθεῖ, λ.χ. ἕνα φυσικὸ ἐλάττωμα, ἡ ἀγάπη ψυχραίνεται καὶ σβῆνει -. Ἀσήμαντες λεπτομέρειες ὀδηγοῦν στὴν καθημερινὴ γκρίνια καὶ τὸ διαζύγιο. Δέν εἶναι λίγες οἱ περιπτώσεις διαζυγίων, πού στηρίζουν τὴν αἰτία τους στὴ λεγομένη «ἀσυμφωνία τῶν χαρακτήρων». Ἐπιπλέον, ἡ ἀπουσία ὑψηλοῦ σκοποῦ στόν γάμο, χωρὶς δηλαδὴ θεμέλια, εἶναι τὸ οἰκοδόμημα τῆς ζωῆς, δίχως ἰδανικὰ καὶ ἀξιακὰ ἀποθέματα, ὅποτε οἱ σύζυγοι, ὅταν δέν ἔχουν τέτοια θεμέλια, πάνω στὰ ὁποῖα νὰ οἰκοδομήσουν τὴν ζωή τους, τὴν κοινὴ τους πορεία, καταφεύγουν στὴν λεγόμενη κοσμικὴ ζωή, γιὰ νὰ διαπιστώσουν ὅτι οὔτε σ' αὐτὴν ὑπάρχει αὐτὸ πού θὰ τοὺς κάνει εὐτυχισμένους· τὸ κενὸ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει. Ἀκόμη, ἡ καθημερινὴ ἐκτὸς οἰκίας ἐργασία τῆς συζύγου, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ στεροῦνται τῆς πολυτίμου

παρουσίας της τὰ παιδιά, ὁ σύζυγος καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. Βέβαια ἡ ἀνεργία καὶ γενικώτερα ἡ οἰκονομικὴ κρίση δημιουργοῦν καθημερινές τριβές, πού ὀδηγοῦν στὴν γκρίνια καὶ τὴ διάλυση, μὲ θύμα τὸν σύζυγο ἢ τὴν σύζυγο, πού ἐπωμίζεται τὴν εὐθύνη τῶν παιδιῶν ἢ στερεῖται τὴν παρουσία τους, καὶ τὸ βάρος τῆς διαλυμένης οἰκογένειας.

Μία ἐπίσης τραγικὴ πρόκληση εἶναι ὅτι σήμερα κατὰ κόρον προβάλλονται τὰ ἀρνητικὰ στοιχεῖα οἰκογενειακοῦ βίου. Μέσα ἀπὸ τηλεοπτικὲς σειρές καὶ κινηματογραφικὰ ἔργα οἱ νέοι, ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία δέχονται ἐρεθίσματα, πού ἀλλοτριώνουν τὸ ὑγιὲς φρόνημα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀναπτύσσονται σχέσεις πού δὲν ὀδηγοῦν σὲ σωστὲς ἀποφάσεις καὶ δημιουργοῦνται γάμοι ἐκτὸς τῆς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ λανθασμένες ἐπιλογές ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ προκαλοῦν τὴν δυστυχία στοὺς νέους ἀνθρώπους καὶ δὲν εἶναι λίγα τὰ προβλήματα πού ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἐμφάνιση φαινομένων πού κλονίζουν τὴν οἰκογενειακὴ συνοχή, ἰδιαίτερος ὅταν ὁ εἷς ἐκ τῶν συζύγων ὑποπίπτει σὲ παραβατικὴ συμπεριφορά, πού ἔχει σχέση μὲ τὴν μοιχεία καὶ τὰ συναφῆ πρὸς αὐτὴν ἀμαρτήματα· καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ φαινόμενο πού ἀπάδει πρὸς τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας μὲ τὴν θέσπιση τοῦ συμφώνου ἐλευθέρως διαβίωσης καὶ τῆς προσπαθείας νὰ ἐνδυθοῦν μὲ μανδύα νομιμότητος παραβατικὲς συμπεριφορές, πού ἔχουν σχέση μὲ διαστροφές καὶ ἀκατανόμαστες νοοτροπίες, οἱ ὁποῖες προσβάλλουν βάνουσα τὰ χρηστὰ ἦθη.

Ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία, ὡς μητέρα καὶ τροφός, ἀσφαλῶς καὶ δὲν πρέπει νὰ μένει ἀπαθὴς θεατὴς ἐνώπιον τῆς κρίσεως πού διέρχεται ἡ νεοελληνικὴ οἰκογένεια. Πρότυπα ξένα πρὸς τὴν παράδοσή μας εἰσχώρησαν στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν. Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἐργάζονται μεθοδικὰ δυνάμεις σκοτεινές, οἱ ὁποῖες γνωρίζουν πῶς ἂν κατορθώσουν νὰ διαλύσουν τὴν οἰκογένεια, πέτυχαν τὸν διπλὸ σκοτεινὸ σκοπὸ τους, δηλαδὴ τὴν διάλυση καὶ τοῦ γένους μας. Φαίνεται ὅτι συχνὰ τὸ ἐπιτυγχάνουν, διότι οἱ Ἕλληνες, ὀλοὲν καὶ περισσότερον ἐπηρρεάζονται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος μας. Δὲν χάθηκε ὁμῶς τὸ πᾶν, καὶ δὲν εἶναι ἀκόμη ἀργά. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο, ἡ Ἁγία

μας Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἐργαστεῖ καὶ νὰ ἀρθρώσει λόγον, ὁ ὅποιος θὰ στηρίξει τὴν οἰκογένεια πὺν δοκιμάζεται καὶ διαλύεται.

Συγκεκριμένα, ὀφείλει νὰ ὑπενθυμίσει γνωστὲς ἀλήθειες, οἱ ὅποιες ἴσως ξεθώριασαν ἀλλὰ δὲν ἀπορρίφθηκαν. Καὶ τέτοιες ἀλήθειες εἶναι:

Ἐπου ἀπουσιάζει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ οἰκογένεια κλυδωνίζεται.

Ὁ Χριστὸς δὲν μειώνει τὴν εὐτυχία τῆς οἰκογένειας ἀλλὰ τὴν αὐξάνει καὶ τὴν στηρίζει.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ, προσευχή, ἐξομολόγηση, θεία κοινωνία, καὶ γενικὰ ἡ μυστηριακὴ ζωὴ προσθέτει ποιότητα στὴν οἰκογενειακὴ εὐτυχία.

Ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ δὲν εἶναι καὶ οὔτε μπορεῖ νὰ εἶναι ἀνέφελη. Ὄταν ὁμως ἐπικαλούμεθα τὸν Ἅγιο ἐν Τριάδι Θεὸ μᾶς δίδει τὴν Χάρη Του καὶ ξεπερνοῦνται οἱ ὅποιες δυσκολίες.

Ἡ τεκνογονία ἀποτελεῖ εὐλογία, διότι δι' αὐτῆς ὁ Δημιουργὸς κατέστησε τὸν ἄνθρωπο συνεργὸ καὶ συνδημιουργὸ Του στὸ ἔργο τῆς δημιουργίας. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερα τιμὴ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἐνῶ τὰ παιδιά πὺν ἔρχονται στὸν κόσμο ἔχουν ὡς προορισμὸ τους τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὸν ἁγιασμὸ καὶ τὴν σωτηρία.

Νὰ τονίσουμε καὶ νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἡ ἀποφυγὴ τῆς τεκνογονίας καὶ πολὺ περισσότερο οἱ ἐκτρώσεις, ἀποτελοῦν θανάσιμο ἁμάρτημα καὶ προκαλοῦν τὸν φιλόανθρωπον Θεόν. Ἐκατομμύρια ἀγέννητα καὶ ἀβάπτιστα βρέφη βρίσκουν μαρτυρικὸ τέλος μὲ τίς φονικὲς ἐκτρώσεις, οἱ ὅποιες πραγματοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς συγχρόνους Ἡρώδες καὶ τοὺς συνεργούς των.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὀφείλει διὰ τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν Ἐνοριῶν νὰ στηρίξει τοὺς νέους γονεῖς, πρῶτα πνευματικά καὶ ἠθικά, καὶ κατὰ δεύτερο λόγο, οἰκονομικά. Πῶς ὁμως ἡ Ἐκκλησία θὰ συμπαρασταθεῖ σήμερα οἰκονομικά στὴ δοκιμαζομένη οἰκογένεια ὅταν ἐπιχειρεῖται ἡ ἀφαίρεση κάθε οἰκονομικῆς δυνατότητος πὺν διαθέτει μέχρι σήμερα, προκειμένου αὐτὴ νὰ ἐπιτελέσει τὸ κοινωνικὸ τῆς ἔργου; Πῶς θὰ μπορέσει ἡ Ἐκκλησία σήμερα νὰ συμπαρασταθεῖ, ὅταν ἀπὸ τὴν μία πλευρὰ ἡ περιου-

σία της τελειῆ οὐσιαστικῆ ὑπὸ δήμευση καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, διὰ τοῦ λαϊκισμοῦ, κατηγορεῖται ὅτι ἔχει πλοῦτον τὸν ὁποῖον δὲν διαθέτει διὰ τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας, ἀλλὰ ἀσχολεῖται μὲ ἐπενδύσεις χρηματιστηριακῆς φύσεως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δημιουργεῖται παραπληροφόρησις εἰς τὸν λαὸν καὶ παραπικρασμός εἰς τὶς δοκιμαζόμενες οἰκογένειες.

Λατρευτικὲς καὶ πνευματικὲς εὐκαιρίες, ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις, κηρύγματα μὲ κατάλληλα θέματα, ὁμιλίαι, ἡμερίδες, ἱερὲς ἀποδημίαι, ποικίλα ἔντυπα, ἀσφαλῶς μποροῦν νὰ στηρίξουν τὴν οἰκογένεια. Πῶς ὅμως νὰ στηριχθεῖ σήμερα ἡ οἰκογένεια ὅταν ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση ἐπιχειρεῖται ἀφαίρεση τῆς ὀρθοδόξου θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν, καὶ ὅταν ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀδύναμη νὰ ἐπιτελέσει αὐτὸ τὸ διδακτικὸ τῆς καθήκον, σὲ ἐπίπεδο κατηχήσεως καὶ διδασκαλίας, μέσῳ τῶν ἰδικῶν τῆς φορέων καὶ μέσῳ τῶν ἰδικῶν τῆς τρόπων ποιμαντικῆς διακονίας; Γι' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ὑπάρξει ἀγωνιστικὴ προσπάθεια, οὕτως ὥστε, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος νὰ δημιουργήσῃ προϋποθέσεις οἰκονομικῆς βιωσιμότητος ὅλων τῶν ὀργανισμῶν ποὺ μποροῦν νὰ στηρίξουν τὸ ποιμαντικὸ καὶ τὸ εὐρύτερο κοινωνικὸ ἔργο.

Θὰ πρέπει, ἅγιοι πατέρες καὶ ἀδελφοί, νὰ ἐννοήσουμε καὶ νὰ κατανοήσουμε ὅτι πρέπει νὰ παύσουμε νὰ εἴμεθα οὐραγοὶ μιᾶς πορείας ποὺ ὀδηγεῖ εἰς τὴν βεβαία ἀποτυχία καὶ τὴν ἀπογοήτευση. Ὁ κόσμος σήμερα εἶναι ἀπογοητευμένος· βλέπει τὴν στάση μας, βλέπει τὴν τακτικὴ μας, ποὺ εἶναι ὠρισμένες φορὲς μία τακτικὴ ἀπραξίας καὶ ἀπογοητεύεται. Ἐὰν θέλουμε νὰ στηρίξουμε τὴν οἰκογένεια, στίς προδιαγραφὰς ποὺ πρὸ ὀλίγου συντόμως ἐπεσημάνθησαν, θὰ πρέπει νὰ δημιουργήσουμε προϋποθέσεις τέτοιαις, ποὺ θὰ ἐξασφαλίζουν στὴν Ἐκκλησία τὴν δυνατότητα νὰ στηρίζῃ ἐμπράκτως τὴν οἰκογένεια. Καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν, ἐπαινετὴ ἢ προσπάθεια ποὺ κατεβλήθη διὰ τὸ τρίτο παιδί τῆς Θράκης· ἀλλὰ, Ἑλλάδα δὲν εἶναι μόνον ἡ Θράκη· Ἑλλάδα εἶναι ὅλη ἡ ἐπικράτεια, πρὸς τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ἀναπτύξῃ σχέδια οὐσιαστικῆς συμπαραστάσεως πρὸς τὴν οἰκογένεια. Μόνον τότε θὰ μπορέσουμε νὰ συμπαρασταθοῦμε στοὺς οἰκογενειάρχους ποὺ δοκιμάζονται καὶ μό-

νο τότε θὰ μπορέσουμε νὰ δώσουμε θάρρος σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἐπιφυλακτικοί.

Τέλος, οἱ διακριτικὲς παρεμβάσεις μας πρὸς τὴν Πολιτεία, θὰ πρέπει νὰ ὑπενθυμίζουν τὸ πολὺπλευρο χρέος τῆς πρὸς τὴν οἰκογένεια. Παράλληλα δὲ εἶναι ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀγωνίζεται σθεναρὰ γιὰ τὴν ματαίωση νομοθετικῶν ρυθμίσεων ποὺ μειώνουν τὴν ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀρωγὴ πρὸς τὴν σύγχρονη οἰκογένεια.

Ἡ ὀρθόδοξη πατρίδα μας ἔχει τὸ προνόμιο νὰ ζεῖ μέσα στὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Θεοῦ. Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἔχει μιὰ ξεχωριστὴ θέση στὶς καρδιές τῶν νέων μας, οἱ ὅποιοι κατὰ πλειοψηφίαν δημιουργοῦν τὶς οἰκογένειές τους μὲ τὴν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Παρὰ τὰ ὅσα συμβαίνουν γύρω μας καὶ τὴν γενικευμένη κρίση ποὺ διερχώμεθα, πιστεύουν στὸν Θεὸ Πατέρα καὶ ἐμπιστεύονται ὡς μητέρα τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ἀξίζει γι' αὐτὸ, ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία νὰ στηρίξει μὲ κάθε μέσο καὶ μὲ κάθε τρόπο τὴν ἑλληνικὴ οἰκογένεια, ποὺ παρ' ὅλες τὶς δυσκολίες τῶν κρίσιμων καιρῶν στέκεται ὀρθία καὶ παραμένει ἑλληνορθόδοξη καὶ εὐλογημένη.